

‘Vergeet even de ijsbeer, het gaat nu om ons’

Afgelopen zaterdag hield dr. Peter Tom Jones (Universiteit Leuven) een boeiende, inspirerende lezing in de Scoopera over transitie management: de noodzaak om te komen tot een duurzame, rechtvaardige samenleving. Bij zijn voorbereiding voor deze lezing had hij zich ook verdiept in actuele Zeeuwse kwesties: Thermphos, een tweede kerncentrale, de steiging van de waterspiegel.

Jones wil af van de term duurzame ontwikkeling. “Duurzame ontwikkeling nu staat voor technologische innovaties op allerlei terrein maar die uiteindelijk alleen een commercieel doel beogen: meer productie, meer consumptie, meer verbruik van grondstoffen. Dit heeft niets met een duurzame samenleving te maken. Een duurzame samenleving is een ecologische, rechtvaardige samenleving, waarin iedereen in gelijke mate profiteert van de aarde en haar grondstoffen. En volgende generaties ook.

Transitie houdt in dat structuren, culturen en praktijken op alle terreinen van de samenleving grondig moeten veranderen: economisch, sociaal, cultureel en etisch. Je kunt niet, zoals we nu doen, vasthouden aan een economisch systeem dat koste wat kost wil blijven groeien, en aan de andere kant pleiten voor duurzaamheid. In 2050 hebben we de aarde al twee keer ‘opgegeten’ als we op deze manier doorgaan. Grondstoffen raken op: olie, aardgas, fosfaten, kolen. Met de biodiversiteit gaat het snel bergafwaarts: dier- en plantensoorten sterven uit. Op deze manier werkt de economie aan haar eigen ineenstorting. Bedrijven zetten wel in op technologische, groene innovatie, maar dat leidt niet tot consumptievermindering, integendeel. Het is ‘groen’, dus het mag.

We moeten naar een totaal ander type economie, die ecologisch houdbaar, sociaal en rechtvaardig is. Waar we leven van de grondstoffen die uit onze eigen omgeving komen. En die uiteindelijk heel veel voordelen zal bieden: een gezonder milieu, nieuwe werkgelegenheid, schonere steden, minder gezondheidsklachten, het stimuleren van de eigen landbouwsector, etc. Nu zijn we voor heel veel grondstoffen en materialen afhankelijk van andere landen, met soms politiek instabiele overheden.

Zo wordt in Zeeland gepleit voor een tweede kerncentrale, maar weet u waar dat uranium vandaan komt? En hoe zeker zijn we ervan dat dat altijd geleverd zal worden?”

Een overheid zal deze veranderingen niet te weeg brengen. Onze huidige regeringen willen dat ook niet, volgens Jones. “Zij denken dat de markt haar werk zal doen. Maar niets is minder waar. Zolang niet-duurzame producten goedkoper zijn dan duurzame, blijft de consument die kopen. Banken investeren niet in duurzame producten, uitzonderingen daargelaten, want dat levert hen nu te weinig winst op. Dat moet anders. Hef belasting op niet duurzame producten en productiewijzen, en beloon de duurzame producten en productiewijzen. Maar hoe krijgen we het zover?”

Een breed draagvlak voor transitie onder het maatschappelijk middenveld kan de overheid onder druk zetten om haar beleid te veranderen. De kritische massa moet in beweging komen. Daarbij is leiderschap essentieel. Mensen met visie. Pioniers, die een breed draagvlak voor transitie onder hun achterban weten te bewerkstelligen. Leiders uit het maatschappelijk middenveld. Ook moet het maatschappelijk middenveld verbanden met elkaar aangaan: kennisinstellingen, de vakbeweging, milieuorganisaties, culturele organisaties. In België gebeurt dit al.

Daarnaast hebben we behoefte aan “Leitbilder”: goede voorbeelden van hoe het anders kan. Zie de bussen op biogas die door Zeeland rijden. Zie de door Urgenda ontworpen woonwijken van de

toekomst. Groen, licht, ruimte. Laat zien dat anders produceren en consumeren loont! Het is leuk en aantrekkelijk, het leidt tot een hogere kwaliteit van leven voor iedereen. Consumenten moeten andere keuzen maken. Maar hoe komen we tot deze gedragsverandering?

Gedragsverandering: de strategie van de 4 E's; Enable, encourage, exemplify en engage

Enable: een overheid moet het mogelijk maken dat mensen zonder al te veel moeite duurzame keuzes kunnen maken; wil je dat mensen hun auto laten staan dan moet er meer openbaar vervoer komen en veilige fiets- en wandelroutes.

Encourage: Beloon duurzaam gedrag en moedig dat aan!

Exemplify: Geef zelf het goede voorbeeld!

Engage: Maak mensen betrokken, laat ze zich verantwoordelijk voelen voor duurzaam gedrag. Vooral op dit vlak kunnen sociale en culturele organisaties een rol spelen. Mensen veranderen hun gedrag niet zozeer door individuele bewustwording, maar mensen veranderen hun gedrag sneller als ze deel uit maken van een groep die duurzame verandering nastreeft op een leuke, aantrekkelijke manier. Bijvoorbeeld: de Veggie-dag in Gent: restaurants serveren een dag per week uitsluitend vleesloze maaltijden. Dat is een succes, ze trekken er een nieuw publiek mee aan."

Op het gebied van wonen, mobiliteit, en voeding zijn al de benodigde stappen gezet in dit veranderingsproces. Wat betreft toerisme is Jones heel negatief: "we vliegen steeds meer, en steeds goedkoper."

Na zijn inleiding konden de +- 65 aanwezigen vragen stellen. "De urgentie om verandering tot stand te brengen is hoog, maar hoe kunnen we dat versnellen? We zijn er nog lang niet, maar ook in Zeeland zijn er al veel goede voorbeelden: de reeds genoemde bussen op aardgas, het bedrijf met de vegetarische hamburger uit plantaardige vezels, restaurants die uitsluitend met producten uit eigen streek werken; een groep gezinnen die gezamenlijk een moestuin zijn begonnen om eigen groenten te verbouwen in Wolphaartsdijk. Blijf elkaar inspireren met goede voorbeelden!"

De lezing werd georganiseerd door Economisch Impuls Zeeland, Zeeuwse Milieu Federatie, MICMEC Walcheren, Zeeuwse Bibliotheek en Scoop. Zij nemen verder initiatief draagvlak voor transitie in het maatschappelijk middenveld te creëren. Peter Tom Jones is gevraagd hen daarbij te ondersteunen en te adviseren. Hij heeft zijn medewerking toegezegd.

Wilt u actief betrokken worden en op de hoogte gehouden worden van verdere stappen in dit proces, dan kunt u dit kenbaar maken aan: Els van den Kerkhof van MICMEC WALCHEREN :

micmec@zeelandnet.nl